

Kaliteli sağlık hizmetinde en önde gelen unsur sağlık elemanlarının iyi yetişmiş olmasıdır.

Sağlık alanındaki bilgiler çok hızlı bir şekilde artmakta ve yenilenmektedir. Bu nedenle sağlık eğitimi de, artan bu bilgiyi en iyi şekilde öğretebilmek için tüm yeni teknolojilerden yararlanmaya çalışmaktadır. Tıp eğitiminin temel taşlarından biri olan anatomide de birçok yenilikten yararlanılmaktadır. Ancak anatominin olmazsa olmazı insan bedeni üzerinde yapılan eğitimidir. Yüzyıllardır kadavra üzerinde çalışmalar yapılmaktadır ve henüz hiçbir teknolojik gelişme bu uygulamanın yerini almaya aday görünmemektedir.

Kaliteli bir anatomi eğitimi için en fazla 6 öğrencinin bir kadavra üzerinde çalışması uygundur. Ne yazık ki ülkemizde bu oran istenilenin çok çok altındadır. Hatta bazı fakültelerde kadavra bulunmamaktadır. Artan tıp fakültesi ve tıp ğrencisi sayısı bu yetersizliğin temel nedenidir.

Gelişmiş ülkelerde kadavra halkın bağışları ile sağlanmaktadır. Binlerce kişi bedenini eğitim ve bilimsel amaçlı tıp fakültelerine bağışlamaktadır. Bu toplumların bilime olan inancının ve desteğinin oldukça önemli bir göstergesidir. Ne yazık ki, ülkemizde kadavra bağışı yok denecek kadar azdır. 70 milyonluk Türkiye’de senede sadece 1-2 kişi kendini bağışlamaktadır.

Ölen bir insanın yaşayanlara verebileceği, hiçbir maddi değerle lulemeyecek en değerli hediyesi, bedenini insanlığın ve bilimin gelişimine adamaktır.

Bu noktada bilimin faydasına inanan, bilimsel çalışmalara destek vermek isteyen ve çocuklarımızın da iyi yetişmiş sağlık personelinden (doktor, diş hekim, hemşire,eczacı, laborant) hizmet almasını arzu eden tüm vatandaşlarımızıza görev düşmektedir. İslam Dini’nce de caiz olan kadavra bağışı ile bir çok hekimin yetişmesine yardımcı olabilirsiniz. Böylece yüzlerce belki de binlerce insanın yaşamının kurtulmasına, hastalıklarının tedavi edilmesine katkıda bulunabilirsiniz.

Kanunlarımız çerçevesinde kişi kendini ölümünden sonra eğitim ve bilimsel amaçlı bağışlayabilmektedir. Bunun yanı sıra böyle bir isteği olduğunu bilinen kişinin bedeni de tüm varislerin onayıyla aynı amaçla bağışlanabilir. Bu konuda tıp fakültelerinin Anatomi Anabilim Dallarına başvurulabilir. Bağışlanan bedenler üzerinde çalışmalar son derece katı tıp ahlakı çerçevesinde, gereken saygı gösterilerek yürütülmekte, daha sonrasında kişinin isteği doğrultusunda cenaze işlemleri yapılmaktadır.

Tedavi, teşhis ve bilimsel amaçlarla organ ve doku alınması, saklanması, aşılanması ve naklini düzenleyen:

Organ doku alınması, saklanması ve nakli hakkında 20.5.1979 tarih ve 2238 sayılı Kanun

Madde 6: “Onsekiz yaşını doldurmuş ve mümeyyiz olan bir kişiden organ ve doku alınabilmesi için vericinin en az iki tanık huzurunda açık, bilinçli ve tesirden uzak olarak önceden verilmiş yazılı ve imzalı veya en az iki tanık önünde sözlü olarak beyan edip imzaladığı tutanağın bir hekim tarafından onaylanması zorunludur.”

ve Madde 14:

“Bir kimse sağlığında vücudunun tamamını veya organ ve dokularını, tedavi, teşhis ve bilimsel amaçlar için bıraktığını resmi veya yazılı bir vasiyetle belirtilmemiş veya bu konudaki isteğini iki tanık huzurunda açıklamamış ise sırasıyla ölüm anında yanında bulunan eşi, reşit çocukları, ana veya babası veya kardeşlerinden

birisinin; bunlar yoksa yanında bulunan herhangi bir yakınının muvaffakiyetiyle ölüden organ veya doku alınabilir.”

maddeleri çerçevesinde kişi ve yakınları vücudunu ölümünden sonra bilimsel araştırma ve inceleme için kullanılmak üzere bağışlayabilir.

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi yeni tıp öğrencilerinin yetiştirilmesi için donörlere ihtiyaç duymaktadır.

Bağış için gerekli koşullar:

Aşağıda bir örneği verilen bağış tutanağını fakültemizde iki kişinin şahitliğinde imzalamak yeterlidir.

Fakültemize gelme olanağı olmayan kişiler için ise, aşağıda bir örneği verilen cesed bağış tutanağının iki kişinin şahitliğinde ve resmi bir sağlık kuruluşunda görevli hekim tarafından onaylaması gereklidir. Bu tutanağın bir örneğinin fakültemize iletilmesi gereklidir.

Yanınızda taşımanızı önerdiğimiz bağış belgesi kartı fakültemizde size hemen verilecektir. Bağış tutanağını fakültemizde imzalamayan donörlere ise posta yoluyla gönderilecektir.

Yakınlarının vücutlarını bağışlamak isteyenler ise 0 216 414 47 38 ya da 0 216 327 10 10 numaralı telefonlara başvurmaları gerekmektedir. Donörün ekiplerimiz tarafından alınması sırasında gerekli belgeler imzalatılmak suretiyle işlemler tamamlanacaktır.

Bölümümüze bağışlanan vücutlar eğitim ve araştırma amaçlı kullanılacaktır. Bölümümüz, vücudu bilimsel çalışmaya uygun olmadığına kabul etmeyecektir. AIDS, sarılık (Hepatit B ve C) gibi çalışanların sağlığını etkileyecek hastalığı olanlar eğitim amaçlarımıza uygun değildir.

Vücutlar, üzerinde çalışmalar tamamlandıktan sonra gömülür. Donör, kendisine ait bir mezar yerine gömülmek isteğini belirtmemiş ise Belediye'nin tespit edeceği bir mezarlığa defnedilir. Donörün kendisine ait bir mezar yeri mevcut ise belirtilen yere defnedilir.

Defin ve cenaze töreni ile ilgili tercihler bağış işlemi sırasında donöre sorulur. Donörün inançlarına uygun şekilde ilgili kuruluşlara cenaze işlemleri yaptırılır. Sahip olduğu mezar yeri var ise tapu fotokopisi istenir. Ülke şartlarında gerçekleştirilemeyecek cenaze işlemleri için fakültemiz sorumlu değildir. Donörün cenaze töreninin ailesi tarafından düzenlenmesi isteği belirtilmiş ise fakültemizde gerekli işlemler yapıldıktan sonra cenaze aileye teslim edilir.

CESED BAĞIŞ TUTANAĞI

Kimlik Bilgileri:

Ad, Soyad :

Doğum Tarihi:

Doğum Yeri :

Anne Adı:

Baba Adı:

Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer:

İl:

İlçe:

Mahalle/Köy:

Cilt No:

Sayfa No:

Kütük No:

Verildiği Nüfus İdaresi:

Adres:

Tel:

Yukarıda açık kimliği bulunan ben ,günü, saat..... ekte sunulan Organ Doku Alınması, Saklanması ve Nakli hakkında 20.5.1979 tarih ve 2238 sayılı Kanun ve 17 Haziran 1982 tarih ve 17727 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan İnsan Cesedi Üzerinde Bilimsel Araştırma Yapılmasına İlişkin Yönetmelik çerçevesinde, ölümüm sonrası Tıbbiye Caddesi Haydarpaşa adresindeki Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı'nda cesedim üzerinde bilimsel inceleme ve araştırma yapılması amacıyla maddi ve manevi hiçbir baskı altında kalmadan cesedimi kendi isteğimle bağışta bulunuyorum.

Cesedimin, üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar sona erdiğinde,Mezarlığına / Belediye tarafından tespit edilecek bir mezarlığa defnedilmesini istiyorum.

Cenaze törenimin.....dinine uygun şekilde yapılmasını istiyorum / yapılmasını istemiyorum / ailem tarafından yapılmasını istiyorum.

Bu belgeyi iki nüsha olarak tanıklar huzurunda imzaladım.

Bağışta Bulunan

Tanık

Tanık

Onaylayan Hekim

Ekler

- 1) Organ Doku alınması, saklanması ve nakli hakkında 20.5.1979 tarih ve 2238 sayılı Kanun
- 2) 17 Haziran 1982 tarih ve 17727 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan İnsan Cesedi Üzerinde Bilimsel Araştırma Yapılmasına İlişkin Yönetmelik

EKLER

EK-1

Organ Ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması Ve Nakli Hakkında Kanun
Resmi Gazete Tarihi/Sayısı: 3.6.1979/16655

Kanun No: 2238

I.BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç:

Madde 1: Tedavi, teşhis ve bilimsel amaçlarla organ ve doku alınması, saklanması, aşılması ve nakli bu kanun hükümlerine tabidir.

Kapsam:

Madde 2: Bu kanunda sözü edilen organ ve doku deyiminden, insan organizmasını oluşturan her türlü organ ve doku ile bunların parçaları anlaşılır.

Otogreftler, saç ve deri alınması, aşılması ve nakli ile kan transfüzyonu bu kanun hükümlerine tabi olmayıp, yürürlükte bulunan sağlık yasaları, tüzükleri, yönetmelikleri ve tıbbi deontoloji kuralları çerçevesinde gerçekleştirilir.

Madde 3: Bir bedel veya başkaca çıkar karşılığı, organ ve doku alınması ve satılması yasaktır.

Madde 4: Bilimsel, istatistiki ve haber niteliğindeki bilgi dağıtım halleri ayrık olmak üzere, organ ve doku alınması ve verilmesine ilişkin her türlü reklam yasaktır.

II.BÖLÜM

Yaşayan Kişilerden Organ ve Doku Alınması

Yaş ve Nitelik:

Madde 5: Onsekiz yaşını doldurmamış ve mümeyyiz olmayan kişilerden organ ve doku alınması yasaktır.

Muvafakat:

Madde 6: Onsekiz yaşını doldurmuş ve mümeyyiz olan bir kişiden organ ve doku alınabilmesi için vericinin en az iki tanık huzurunda açık, bilinçli ve tesirden uzak olarak önceden verilmiş yazılı ve imzalı veya en az tanık önünde sözlü olarak beyan edip imzaladığı tutanağın bir hekim tarafından onaylanması zorunludur.

Bilgi verme ve Araştırma Yükümlülüğü:

Madde 7: Organ ve doku alacak hekimler:

a) Vericiye, uygun biçimde ve ayrıntıda organ ve doku alınmasının yaratabileceği tehlikeler ile bunun tıbbi, psikolojik, ailevi ve sosyal sonuçları hakkında bilgi vermek;

b) Organ ve doku verenin, alıcıya sağlayacağı yararlar hakkında vericiyi aydınlatmak;

c) Akli ve ruhi durumu itibariyle kendiliğinden karar verebilecek durumda olmayan kişilerin vermek istedikleri organ ve dokuları almayı reddetmek;

d) Vericinin evli olması halinde birlikte yaşadığı eşinin, vericinin organ ve doku verme kararından haberi olup olmadığını araştırıp öğrenmek ve öğrendiğini bir tutanakla tespit etmek;

e) Bedel veya başkaca çıkar karşılığı veya insancıl amaca uymayan bir düşünce ile verilmek istenen organ ve dokuların alınmasını reddetmek;

f) Kan ve sıhri hısımlık veya yakın kişisel ilişkilerin mevcut olduğu durumlar ayrık olmak üzere, alıcının ve vericinin isimlerini açıklamamak;

Zorundadırlar.

Alınamayacak Organ ve Dokular:

Madde 8: Verici yaşamını mutlak surette sona erdirecek veya tehlikeye sokacak olan ve dokuların alınması yasaktır.

Tahlil ve İnceleme Yapma Zorunluluğu:

Madde 9: Organ ve doku alınması, aşılması ve naklinden önce verici ve alıcının yaşamı ve sağlığı için söz konusu olabilecek tehlikeleri azaltmak amacıyla gerekli tıbbi inceleme ve tahlillerin yapılması ve sonucunun bir olurluk raporu ile saptanması zorunludur.

Organ ve Doku Almaya, Saklamaya, Aşılamaya ve Nakline Yetkili Sağlık Kurumları:

Madde 10: Organ ve doku alınması, saklanması, aşılması ve naklinin, bu işler için gerekli uzman personel, araç ve gerece sahip kurumlarınca yapılması zorunludur.

III.BÖLÜM

Ölüden Organ ve Doku Alınması

Ölüm Halinin Saptanması:

Madde 11: Bu kanunun uygulanması ile ilgili olarak tıbbi ölüm hali, bilimin ülkede ulaştığı düzey- deki kuralları ve yöntemleri uygulamak suretiyle, biri kardiyolog, biri nörolog, biri nöroşirürjiyen ve biri de anesteziyoloji ve reanimasyon uzmanından oluşan 4 kişilik hekimler kurulunca oy birliği ile saptanır.

Hekimlere İlişkin Yasak İşlemler:

Madde 12: Alıcının müdavi hekimi ile organ ve doku alınması, saklanması, aşılması ve naklini gerçekleştirecek olan hekimlerin, ölüm halini saptayacak olan hekimler kurulunda yer almaları yasaktır.

Tutanak Düzenleme:

Madde 13: 11.maddeye göre ölüm halini saptayan hekimlerin ölüm tarihini, saatini ve ölüm halinin nasıl saptandığını gösteren ve imzalarını taşıyan bir tutanak düzenleyip, organ ve dokunun alındığı sağlık kurumuna vermek zorundadırlar. Bu tutanak ve ekleri ilgili sağlık kurumunda on yıl süre ile saklanır.

Ölüden Organ ve Doku Alma Koşulu ve Cesetlerin bilimsel Araştırma İçin Muhafazası:

Madde 14: Bir kimse sağlığında vücudunun tamamını veya organ ve dokularını, tedavi, teşhis ve bilimsel amaçlar için bıraktığını resmi veya yazılı bir vasiyetle belirtilmemiş veya bu konudaki isteğini iki tanık huzurunda açıklamamış ise sırasıyla ölüm anında yanında bulunan eşi, reşit çocukları, ana veya babası veya kardeşlerinden birisinin; bunlar yoksa yanında bulunan herhangi bir yakınının muvaffakiyetiyle ölüden organ veya doku alınabilir.

Aksine bir vasiyet veya beyan yoksa, kornea gibi ceset üzerinde bir değişiklik yapmayan dokular alınabilir.

Ölü, sağlığında kendisinden ölümünden sonra organ veya doku alınmasına karşı olduğunu belirtmemişse organ ve doku alınabilir.

(Değişik: 21/1/1982- 2594/1 md.)Kaza veya doğal afetler sonucu vücudunun uğradığı ağır harabiyet nedeniyle yaşamı sona ermiş olan bir kişinin yanında yukarıda sayılan kimseleri yoksa, sağlam doku ve organları, tıbbi ölüm halinin alınacak organlara bağlı olmadığı 11.maddede belirlenen hekimler kurulunun raporuyla belgelenmek kaydıyla, yaşamı organ ve doku nakline bağlı olan kişilere ve naklinde ivedilik ve tıbbi zorunluluk bulunan durumlarda vasiyet ve rıza aranmaksızın organ ve doku nakli yapılabilir. Bu hallerde, adli otopsi, bu işlemler tamamlandıktan sonra yapılır ve hekimler kurulunun raporu adli muayene ve otopsi tutanağına geçirilir ve evrakına eklenir.

(Değişik: 21/1/1982- 2594/1 md.) Ayrıca vücudunu ölümünden sonra inceleme ve araştırma faaliyetlerinde faydalanılmak üzere vasiyet edenlerle

yataklı tedavi kurumlarında ölen veya bunların morglarına getirilen ve kimsenin sahip çıkmadığını ve adli kovuşturma il ilgili olmayan cesetler aksine bir vasiyet olmadığı takdirde 6 aya kadar muhafaza edilmek ve bilimsel araştırma için kullanılmak üzere ilgili yüksek öğretim kurumlarına verilebilirler. Bu cesetlerin defin hususu dahil tabi olacakları işlemler Adalet, İçişleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren 3 ay içinde çıkarılacak yönetmelikle belirlenir

IV.BÖLÜM

Ceza Hükümleri

Yasak Eylemler:

Madde 15: Bu kanuna aykırı şekilde organ ve doku alan, saklayan, aşıl原因 ve nakledenlerle bunların alım ve satımını yapanlar, alım ve satımına aracılık edenler veya bunun komisyonculuğunu yapanlar hakkında, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde iki yıldan dört yıla kadar hapis ve 50000 liradan 100000 liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

Madde 16: Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 17: Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

EK-2

İnsan Cesedi Üzerinde Bilimsel Araştırma Yapılmasına İlişkin Yönetmelik

AMAÇ :

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, 21/1/1982 gün ve 2594 sayılı Kanunla değiştirilen ve bir fıkra ilave edilen 2283 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanununun 14 üncü maddesinin son fıkrasına göre hazırlanmış olup, sağlığında vücudunu ölümünden sonra inceleme ve araştırma faaliyetlerinde faydalanmak üzere vasiyet edenlerle, kimsenin sahip çıkmadığı ve adli kovuşturma ile ilgisi bulunmayan cesetlerin, Yüksek öğretim Kurumlarına bilimsel araştırmalarda faydalanılmak üzere gönderilmesi, muhafazası, def'in ruhsatı dahil, tabi olacakları işlemleri belirlemektir.

KAPSAM :

Madde 2 – Bu Yönetmelik, üzerinde bilimsel araştırma yapılabilecek cesetlerle, bu cesetlerin tabi olacağı işlemleri ifa edecek kurum ve kuruluşların yetki, görev ve sorumluklarını kapsar.

TANIMLAR :

Madde 3 – Bu Yönetmeliğin uygulanmasında :

“Kimsenin sahip çıkmadığı ceset” deyiminden, Yataklı Tedavi Kurumlarında ölen veya bunların morglarına getirilen, adli kovuşturma ile ilgili olmayan, vücudunun bilimsel faaliyetlerde kullanılmasını engelleyen bir vasiyeti bulunmayan ve yakınlarınca alınmayan ceset:

“Yükseköğretim Kurumları” deyiminden, Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri,

“Vasiyet edilen ceset” deyiminden, sağlığında, ölümünden sonra inceleme ve araştırma faaliyetlerinde faydalanılmak üzere vücudunu bağışlayan kimselere ait ceset,

“İstasyon” deyiminden, kimsenin sahip çıkmadığı cesetlerle, vasiyet edilen cesetlerin, bilimsel araştırma için kullanılmak üzere Yükseköğretim kurumlarına gönderilinceye kadar bu Yönetmelik hükümlerine göre muhafaza edildikleri cesetlerin İlaçlama ve Muhafaza etme istasyonları, anlaşılır.

CESETLERİ İLAÇLAMA VE MUHAFAZA ETME İSTASYONLARI VE GÖREVLERİ

:

Madde 4- Birden fazla Yükseköğretim Kurumu bulunan ve gerek görülen diğer illerde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının izni ile Yükseköğretim Kurumlarınca “cesetleri İlaçlama ve Muhafaza etme istasyonları” kurulur.

Yataklı Tedavi Kurumlarında bulunan kimsenin sahip çıkmadığı cesetlerle vasiyet edilen cesetleri istasyona getirerek muhafazası için gerekli önlemleri almak, İstasyona getirilen cesetler ile belirli bir yükseköğretim kurumu belirtilerek vasiyet edilen cesetlerin doğrudan o kuruma gitmesi halinde oraca gönderilecek cesede ait bilgi ve belgeler ile kişinin künyesi ve ölüm tarihinden def'ine kadar tüm kayıtları özel bir defter geçirmek, belgeleri muhafaza etmek ve cesetlerin karışmaması için her türlü tedbiri almak,

Kimsenin sahip çıkmadığı cesetleri ölüm tarihinden itibaren üzerinde hiçbir bilimsel araştırma yapılmaksızın 45 gün bekletmek, yakınları tarafından istendiğinde gerekli işlemlerin yapılarak cesedin yakınlarına verilmesini sağlamak,

Vasiyet edilen cesetlere öncelik vermek ve vasiyet edenin isteğine uymak suretiyle, yükseköğretim kurumlarının bilimsel araştırma kapasitesi, uygulama yapan öğrenci

sayısı, bilimsel araştırmaya hazır ceset sayısı, istem tarihi vb. Gibi faktörleri gözönüne alarak cesetlerin dağıtımını yapmak,

BİLİMSEL ARAŞTIRMA :

Madde 5 - Yükseköğretim kurumlarınca bilimsel araştırma, vasiyet edilen cesetler üzerinde cesedin kuruma intikal ettiği tarihten itibaren; kimsenin sahip çıkmadığı cesetler üzerinde ise ölüm tarihinden itibaren 45 süre ile istasyonlarda bekletildikten ve bu istasyonlar tarafından yükseköğretim kurumlarına gönderildikten sonra yapılabilir.

Bilimsel araştırmalar öncelikle vasiyet edilen cesetler üzerinde yapılır.

Birinci fıkrada sözü edilen cesetler üzerinde bilimsel araştırma süresi ölüm tarihinden itibaren altı aydır.

YÜKÜMLÜLÜK :

Madde 6 – Yataklı tedavi kurumlarının baştabip veya hastane müdürleri, kurumlarında ölen veya morglarına getirilen ve Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliğine göre Kurumunda muhafaza etmesi gerektiği süre sonunda ilgili istasyon veya istasyonlara kimsenin sahip çıkmadığı ceset bulunduğunu veya vasiyet yolu ile vücudunu bilimsel araştırmaya bırakılan cesedin mevcut olduğunu hemen bildirmekle yükümlüdürler. Bildirim tarihinden itibaren en kısa süre içerisinde istasyonca alınmayan cesetler hakkında işletme yönetmeliği hükümleri uyarınca işlem yapılır.

İstasyonlar tarafından alınan cesetlere ait bilgi ve belgeleri ilgili yataklı tedavi kurumu istasyona cesetle birlikte vermek zorundadır.

Yataklı Tedavi Kurumlarının hangi istasyona bildirimde bulunmak yükümlü olduğu Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından ilgili yükseköğretim kurumlarının görüşüde alınarak önceden tespit olunur.

CESEDE SAYGI :

Madde 7 – Maddi menfaat karşılığı vücut vasiyet edilemez ve ceset sağlanamaz. Kimsenin sahip çıkmadığı cesetlerle, vasiyet edilen üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar sırasında, bir ölüye gösterilmesi gereken azami saygı gösterilir. Çalışmayı yapan yükseköğretim kurumu ve Belediyenin işbirliği ile def'in dini ödevlere uygun olarak yapılır.

Def'in esnasında Belediyeler ve din görevlilerince her türlü kolaylık gösterilir. Def'in yerleri, ceset üzerinde araştırma yapan yükseköğretim kurumunca kaydedilir. Ve ilgili istasyonlardaki sicil kütüğüne işlenmek üzere gönderilir.

Geçici Madde – İstasyonlar kuruluncaya kadar tıp Fakültelerinin Anatomi birimleri bu görevi yürütür. Bu birimler istasyonların görev, yetki ve sorumluluklarını haizdir. İstasyonlar kurulduğunda anatomi birimleri sicil kütüklerini ve belgeleri aynen devrederler.

YÜRÜRLÜK :

Madde 8 – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

YÜRÜTME :

Madde 9 – Bu Yönetmelik Sağlık ve Sosyal Yardım ve İçişleri Bakanlığınca yürütülür.